

Cambridge University Press i Anledning af hundredaaret for den første udsendelse af æventyrene. Skriften er en Monotype Bodoni, der passer fortrinligt til illustrationerne. Baade denne og den

foregaaende bog tilhører den lave prisklasse.

En smukkere jubilæumshyldest til digteren end disse to kan ikke tænkes. De burde — ialfald Gwen Raverats — udgives paa dansk.

DANSKE BOGBIND I DE SENERE AAR

AF EBBE SADOLIN

Den udstillingstekniske side af sagen er vanskelig at klare for bogbinderne, da en bog helst skal baade beføles og beses, naar man vil lære bindet at kende.

Som udstillingsgenstande er bogbind meget vanskelige at have med at gøre. Derfor har saa mange bogbindsudstillinger været mislykkede. De har ikke vist alle egenskaberne ved de udstillede bind og som oftest ikke engang de vigtigste.

Man har set en forside eller en ryg, faaet indtryk af skind og guld og klistermarmor, set paa farver og dekorationer, visse iøjnefaldende ting har præget sig i erindringen, men tiden har vist, at det som regel ikke var de værdifuldeste. Bøgerne har ligget i montrer eller staaet paa højkant i skabe, og man har set paa dem, som var de statuetter eller anden museums-klein-kunst.

Og heri ligger misforstaaelsen, for en saadan udstillingsform vil aldrig kunne vise bogbindenes virkelige egenskaber — de egenskaber der gør, at vi trods alt ser hen til at faa vore bøger ikklædt de dyre bind fra de rigtige værksteder.

Et bogbind kan vi først rigtig bedømme, naar vi faar bogen i haanden. Saa viser det sig, om den aabner og lukker paa rette maade, om bindet har den rigtige tykkelse og tyngde, om pappens kvalitet er valgt i rette forhold til bogblokken, om formeringen er naturlig, om ryggen har den rette blanding af fasthed og smidighed, som gør at bogen er behagelig at blade i.

Det var saaledes den høje kvalitet af disse forhold, der gjorde, at de bind, som *August Sandgren* lavede, altid var en stor glæde at have med at gøre — mens de ikke i samme grad var de store udstillingsnumre, enkle og beskedne som de jo var af ydre.

Derfor først nogle udstillingstekniske betragtninger.

Der har herhjemme i de sidste par aar været afholdt tre bogbindsudstillinger — og deraf ramte

de to efter min mening ved siden af. Ikke paa grund af de udstillede tings kvalitet, men paa grund af den maade hvorpaa de var udstillede.

Den første var *Bruxelles-udstillingens danske bogbindsdeling*, som efter hjemkomsten var udstillet i kunstindustrimuseet. De var i montrer bag glas og slaa — og af et montrearangement var det gjort saa godt, det kunde gøres, med udmærket lys og bøgerne i øjehøjde. Man heftede sig ved nogle indtagende kulører paa bind fra *Andreassen* og ved nogle statelige *Anker Kyster*-helbind. Men helheden var halvtrist og fantasiløs, og det til trods for at der sikkert var mange interessante enkelt-heder. Anderledes kan bogbind vel ikke udstilles i et museum, men det gør det jo ikke bedre. (Vil man ellers se paa gode bogbind i kunstindustrimuseet, saa gaar man ind i *biblioteket* — der møder man baade *Andreassens* og *Kysters* foruden *Sandgrens*, *Badens*, og en lang række andre gode folks brugsbind.)

Den næste udstilling var *Welen og Andreassen's* i „Bo“s udstillingslokaler i foraaret 1936. Hvorvidt man var blevet belært af de sørgelige erfaringer fra de tidligere montreudstillinger, ved jeg ikke, men faktum var, at her havde man, omend i beskedent format, forsøgt en hel ny udstillingsform for bogbind.

Man havde arrangeret bindene paa borde og i reoler i daglige stuer for saa meget som muligt at give dem den indramning, som bogen naturligt vil faa i hjemmet og samtidig vise, hvor smuk en prydsgenstand en bog kan være. Og hvad der var vigtigere endnu, man fik under diskret opsyn og charmerende vejledning lov til at tage bøgerne i haanden og lære dem rigtig at kende.

Dette viste sig hurtig, ikke mindst i den store publikumsinteresse, at være en god udstillingsform, og paa *bogbinderlaugets propagandaudstilling*, der i marts 1937 fulgte efter, havde man valgt en lignende form.

Denne gang var stedet „den Permanente“ i Vesterport, hvor man i nogle større sale i nøje forbindelse med møbeludstillingen havde arrangeret bøgerne paa borde og hylder.

Saa langt var alt godt — men desværre havde man mødt frem med et saa overvældende stort udstillingsmateriale, at resultatet blev en overfyldning som paa boghandlerdiske i udsalgstiden.

Ideen med at „den smukke bog ser godt ud i en stue og er samtidig en prydding for stuen“ var gaaet fløjten, og i stedet fik man en officiel masseudstilling i museumsstil, uden dennes ro og stilfuldhed. Bøgerne laa frit fremme paa bordene side om side med plakater med „BERØRING FORBUDT“. Det virkede uordentligt, og naar man fik øje paa en bog, som man godt kunde lide at se lidt nøjere paa, fik man sit gode udstillingshumør ødelagt af de mange forbud. Montreforment er ikke god, men den er dog at foretrække for denne form, hvor bøgerne ligger frit fremme og indbyder til at tages op i haanden — og man saa ikke maa. Naar der er glas over, saa fristes man ialfald ikke til at pille.

Ved propagandaudstillinger af denne art, bør man have lov til at fordybe sig i den enkelte bog — selv om der skal blive en følelig konto paa „pattinering og slitage“.

Først da vil forskellen mellem det gedigne haandværksbind og forlagsbindene gaa op for publikum, og først da vil haandværksbindene kunne hævde sig i konkurrencen med forlagsbindene af de „indhængte vælskbind“-slags, som er ved at blive den gode bogbinders fjende nr. 1. Saadanne forlagsbind ser jo ofte yderst besnærende ud — og sat paa en udstilling af denne art vil kun de færreste kunne se, at der er tale om mere end en grads forskel. *Den haandbundne bogs fornemste egenskaber lærer man ikke at kende paa en udstilling af den her omtalte „ikke røre-art“.*

Den haandbundne bog har bogbinderlauget gjort udmærket propaganda for i to smaa bøger, der samtidig lanceredes paa udstillingen. Men denne propaganda blev modarbejdet af den fejlede udstillingsteknik.

Af disse to bøger gensaa man med glæde Dansk

Bogbindertidendes publikation „Bog og Bind“ fra 1930 med de mange udmærkede artikler og lærerige billeder. „En Kalender 1937“ indeholdt ligeledes et par oplysende artikler, men var ikke nogen glæde for øjet.

*

Anker Kyster skriver i sin udmærkede lille piece „Om indbinding af bøger“ III (Niels P. Thomsen-tryk 1935) om den fest og skønhed, der var over bøgerne i de gamle tider, da væggene var dækkede af gobeliner og gyldenlæder. „Da gjaldt det om, at de fyldte skabe med de guldornerede rygge og bindsider paa en hyggelig maade gik ind i helheden uden at skæmme det øvrige farverige og gyldne indbo“.

Dette faar mig til at tænke paa en af de smukkeste moderne bogvægge, jeg har set, hvor bøgerne i deres reoler indgik som et festligt led i stuens udsmykning, uden paa nogen maade at faa paagaende præg af „innendekoration“ eller paa anden maade miste karakteren af haandbibliotek. Det var hos en engelsk forfatter i arbejdsværelset i hans hus lidt udenfor London. Stuen var ganske lysmalet, vistnok svagt graagrøn, og de vægfaste reoler fyldte de fleste af stuens vægge og var malet i samme farve. Et stort skrivebord og et par magelige stole, det var alt. (Stuen var holdt uforandret i samme stil i over hundrede aar, hvad et gammelt lithografi viste.)

I disse lyst i lyst-omgivelser stod bøgerne, gennemgaaende nyere ting, i de karakteristiske engelske forlagsbind i ensfarvet kulørt lærred, cinnoberrøde, okkergule, grønne, indigoblaa og sorte med smaa kulørte titelfelter. Der var ingen uindbundne bøger, — et begreb der jo praktisk talt ikke eksisterer i England, — og ingen var, saa vidt jeg husker, i skindbind — noget man ogsaa kun ser yderst sjældent blandt nyere engelske bøger — og derfor gjorde det hele et ordentlig og overskueligt indtryk, til trods for de brogede kulører. (Her hjemme har vi jo to slags bøger: de mørke indbundne og de lyse uindbundne. Og vi kender allesammen til vanskelighederne ved at faa disse to slags til at se ordentlig ud sammen paa vore reoler. Og sjældent finder man en tilfredsstillende løsning — man prøver at anbringe de indbundne bøger for sig og de uindbundne i en gruppe for sig — men saa er der det med emner og formater, og saa blander man

dem mellem hinanden, og det ser hellerikke godt ud. Der er for stor en forskel mellem de to slags bøger, de fine og saa proletarerne.)

Nogle havde bibeholdt de brogede papirsomslag „the jackets“, og det hele saa saa muntert og farvestraalende ud, at man ved første øjekast troede sig omgivet af den rene sommerferie- og rekreationslekture. Men ikke desto mindre var det for en stor del videnskabelige værker og bøger af den rangklasse, der ellers skal se dystre og tanke-tunge ud, mørkebrunt og sort skind og med graat shirting. Det var bøger, som man i andre lande var vant til at se i jaket og stiv hat, og som her viste sig i golfbukser og kulørt sweater.

Det var *farverne* der i en overvældende grad dominerede disse bogbind.

Og her er utvivlsomt noget, der er grund til at se nøjere paa. For de lyse, rene farver, som vi ellers i højere grad end nogensinde før dyrker omkring os, er det naturligt, at vi ogsaa venter at møde i vore bøger. Men kun i de engelske forlagsbind og i omslagene til de uindbundne bøger (ogsaa herhjemme), hvor sælgernes erfaringer hurtigere har naaet at præge stilen, er denne farveglæde dominerende. De finere bøger (og forlagsbindene herhjemme, der jo søger at holde sig saa nær op ad den haandbundne bog som muligt) har derimod holdt sig til de dæmpede brun-graa toner baade i skind og papir. Ikke mindst papirene har „galeritone“ og holder sig til de mørke farver.

Og dog er der de største muligheder for at faa rigere farvevirkninger. Baade i bakkemarmor og i klistermarmor kan man uden vanskeligheder stemme tonen adskillige grader op (og undgaa den graagule bundfarve paa papiret!) og i shirting- og lærredstoffer rige farveudvalg og de mange nye papirsorter bydes der bogbinderne rige muligheder.

Det er disse, som (efter min mening) ikke er udnyttet stærkt nok. Man har heftet sig for meget ved smaa finesser i stempler, og anden ornamentik. Denne den sidste dekoration paa et bogbind kan have sin store betydning, men er dog som oftest blevet overvurderet. Hvad det først og fremmest kommer an paa er dog *den første rangs haandværksmæssige udførelse i materiale, der stof- og farvemæssigt er vel afstemt*. Om saa det eventuelle guldornament er en à la grecque eller en Hans Tegner-rokoko, det kommer i anden række.

En anden og vigtig ting ved de lysere farver paa de indbundne bøger er, at de lettere vil kunne staa side om side med de uindbundne. Holder vi os til de mørke skindbind, saa skal helst hele vor samling være indbunden, for ellers staa de øvrige bøger og ser slemt upaaklædte ud. Men mange bøger vil man gerne beholde uindbundne, de har maaske et smukt og holdbart smudsomslag, eller vi gør som Emil Hannover og sætter smaa blaa kartonomslag om pjeser og smaabøger. Men faar vi saa en bog af den slags, der enten bliver benyttet hyppigt eller vi af en eller anden grund gerne vil klæde fint paa, saa gælder det om at finde farver og materialer, der ikke skiller sig for stærkt ud fra de lyse, uindbundne.

Det forekommer mig, at man i højere grad kunde dyrke *papiret*, hvor omraaderne med hensyn til farve og dekoration er langt mere ubegrænset, end hvad tilfældet er med skindet. Og naar kvaliteten samtidig kan bringes højt op — hvad vi har set bl. a. i *Welens* udmærkede papirer — saa er der ingen grund til at anse det for noget mindre-værdigt paa grund af sin uholdbarhed. (Jeg sidder her med to smaa bøger indbundne i klistermarmor i et indtagende mønster af lyseblaat, sort og sepia. Papiret gaar over ryg og sider og har titelseddel af lysegrønt glanspapir. De er et par haandbøger i kobberstikkunst fra 1795 og er tiltrods for den anseelige alder i bedste skik stadigvæk).

Mellem udstillerne paa bogbinderlaugets udstilling var der ogsaa enkelte forsøg i den retning. Bl. a. havde to svenske H. Wahlström og Lundin lavet interessante ting i papir. I enkelte tilfælde med forstærkning af pergament eller ryg af shirting, og med morsomme nye stof- og farvevirkninger. Ogsaa mellem de danske bogbinder var der enkelte forsøg i den retning, — flest dog mellem bogbinderskerne.

Man ser ogsaa en tilbøjelighed til at gøre formeringen mindre, hvad jeg tror er rigtigt. Bindet skal kun rage saa meget frem, at det lige kan naa at beskytte bogens sider. Gaar den for langt frem har man en vis kulissefornemmelse for bindet, og samtidig løber hjørnerne den risiko at knække af ved stød.

Jeg skulde tro, at det bærer der henimod, at bogbinderne i højere grad end før vil komme til at mærke sig disse tre punkter: de rene farver, papiret og den snævre formering.